

UDK 27-9"18/19"(497.5Zagreb)
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 10. 3. 2012.
Prihvaćeno za objavljivanje: 1. 6. 2012.

BISKUP JOSIP SCHROTT – ČOVJEK IZVAN STRUJE

Vlasta ŠVOGER, Zagreb

Na temelju arhivskoga gradiva i relevantne literature u radu se prikazuje djelovanje Josipa Schrotta, zagrebačkoga kanonika, prepošta Zagrebačkog kaptola, priora vranskoga i naslovnoga biskupa beogradskog i smederevskog, na političkom i crkvenom području. Schrott je obnašao visoke dužnosti i na svjetovnom području – bio je virilni član Hrvatskoga sabora, a od 1844. do 1853. vrhovni ravnatelj škola u Hrvatskoj.

KLJUČNE RIJEČI: *Josip Schrott, biskup, prior vranski, zagrebački kanonik, vrhovni ravnatelj škola, Hrvatska, 19. stoljeće.*

Život i djelo Josipa Schrotta

Danas u široj javnosti gotovo zaboravljen, biskup Josip Schrott (1791.-1857.) svojim je javnim djelovanjem na crkvenom i svjetovnom području ostavio vrijedan trag u hrvatskoj javnosti u 19. stoljeću.

Josip Schrott rođen je 28. veljače 1791. u Sveticama pokraj Karlovca u obitelji njemačkoga podrijetla. Otac Wilhelm bio je nadzornik za sigurnost cesta u Novigradu, a od 1803. godine u Karlovcu.¹ Josip je gimnaziju polazio u Zagrebu od 1802. do 1804., a u akademskoj godini 1804./1805. započeo je dvogodišnji studij filozofije u istome gradu. Slijedio je studij teologije, također u Zagrebu, koji je završio 1810. godine. Bio je odličan učenik i student, a njegovo je školovanje financirao otac.²

Budući da je neposredno nakon svršetka studija bio premlad, nije mogao biti odmah zaređen za svećenika. Stoga je tri godine nakon svršetka studija radio kao odgojitelj sinova grofa Ivana Nepomuka Oršića u Zagrebu te kao namjesni, odnosno privremeni učitelj (suplent) na zagrebačkoj gimnaziji. Za svećenika je zaređen 1813. godine, a iste je godine imenovan

¹ Državni arhiv u Zagrebu, fond HR-DAZG-102 (I. klasična gimnazija u Zagrebu), Catalogus Auditorum Primae Humanitatis Classis Semestris 1ⁱ 1802/3, sg. 25631; Informatio de Studiosis II^{da} Humanitatis Schola pro I^{mo} Sem. Anni 1803/4 exhibitā, sg. 25632.

² O tome svjedoče izvrsne ocjene iz svih predmeta zabilježene u imenicima koji se čuvaju u fondu HR-DAZG-102, sg. 25631.–25634.

učiteljem prvoga gramatikalnog razreda u gimnaziji u Zagrebu. No stjecajem okolnosti nije stupio na tu dužnost, jer se u međuvremenu ispraznilo mjesto propovjednika i vjeroučitelja na Akademiji.³ Isprva je radio kao namjesni vjeroučitelj i propovjednik, a poslije je dobio status redovnog profesora, što je tada bila uobičajena procedura. Uz to je na istoj ustanovi kao namjesni profesor predavao matematiku. Kao profesor na Akademiji je radio do 1824. godine, kada je postao župnikom u Kutjebu.⁴ Očito je nastavnička karijera uvelike zaokupljala njegove intelektualne potencijale. Stoga se akademskom usavršavanju posvetio nakon povratka u Zagreb početkom tridesetih godina. Na Sveučilištu u Pešti položio je propisane stroge ispite i 1832. godine stekao doktorat filozofije i slobodnih umjetnosti.⁵

Schrott je očito bio vrlo cijenjen u prosvjetnim krugovima, jer ga je vladar u travnju 1844. imenovao vrhovnim ravnateljem škola u Zagrebačkome književnom okružju, koje je obuhvaćalo gotovo cijelu Hrvatsku i Slavoniju. Tako je zapravo pod njegovim nadzorom bilo cjelokupno školstvo u Hrvatskoj, osim Dalmacije. Premda je odlukom Carsko-kraljevskog ministarstva bogoštovlja i nastave od 27. studenoga 1851. ukinuto vrhovno ravnateljstvo škola i njegovi su poslovi prešli u nadležnost Banske vlade, Schrott je do 1853. ostao vrhovnim ravnateljem škola u Hrvatskoj.⁶

Jednako uspješna kao pedagoška bila je i Schrottova karijera u crkvenoj službi. Tonzuru i četiri niža reda primio je 21. 12. 1805. Više je redove primio 17. 6. 1812., 19. 3. i 28. 8. 1813. U prosincu 1823. imenovan je župnikom u Kutjebu, a u službu je nastupio početkom iduće godine. Tamo je ostao šest godina. U Zagreb se vratio na poziv biskupa Aleksandra Alagovića, koji mu je od 1830. godine povjerio mjesto ravnatelja zagrebačke dijecezanske pisarne. Dana 30. 4. 1831. imenovan je župnikom u Brdovcu, pa je neko vrijeme obavljao dvostruku službu – ravnatelja dijecezanske pisarne i župnika. No takvo je stanje kratko trajalo jer je u prosincu 1832. instaliran za zagrebačkog kanonika. Očito je uživao veliko povjerenje biskupa Alagovića, jer ga je on imenovao svojim kanonikom *a latere*, odnosno kanonikom pobočnikom, zapravo savjetnikom. Četiri godine poslije biskup ga je imenovao kanonikom kustosom (1836.–1839.) i svojim generalnim vikarom. Tijekom tridesetih godina 19. stoljeća, a najkasnije početkom 1837. godine, biskup Alagović imenovao je Schrotta ravnateljem biskupskog sjemeništa.⁷ Nakon smrti biskupa Alagovića

³ U prvoj polovini 19. stoljeća u Hrvatskoj i Slavoniji postojalo je šest gimnazija (u Zagrebu, Varaždinu, Karlovcu, Požezi, Osijeku i Rijeci) sa šest razreda i latinskim jezikom kao nastavnim. Nastavnici nisu bili stručnjaci za pojedine predmete, nego su predavali sve predmete u pojedinom razredu. Gimnazije su u to vrijeme bile ponajprije škole za učenje klasičnih jezika i kulture. Više obrazovanje u Hrvatskoj tada se moglo steći jedino na zagrebačkoj Kraljevskoj akademiji. Preduvjet za daljnje obrazovanje bio je dvogodišnji studij filozofije. Osim dvogodišnjeg studija filozofije, zapravo pripremnoga višeg obrazovanja za nastavak studija, na zagrebačkoj Akademiji moglo se studirati teologiju i pravo. Za razliku od gimnazijskih profesora, profesori na Akademiji bili su specijalisti za pojedine predmete, odnosno skupine predmeta.

⁴ Usp. nekrologe »Iz Zagreba. (Biskup Josip Schrott.)«, *Zagrebački katolički list*, god. VIII., br. 38./19. 9. 1857., str. 302–303 i »Iz Zagreba. (Biskup Josip Schrott.)«, *Narodne novine*, god. XXIII., br. 216./23. 9. 1857., str. 655–656.

⁵ Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Ljudevit IVANČAN, *Podatci o zagrebačkim kanonicima od godine 1193. do 1924.*, tiskopis (Zagreb, 1912.–1924.), sv. 3., str. 1177–1178. Spis je načinjen u tri primjerka, a jedan od njih čuva se u navedenoj ustanovi, sg. II d 243.

⁶ Antun CUVAJ, *Grada za povijest školstva kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*. Drugo ispravljeno i dopunjeno izdanje, sv. III., Zagreb, 1910., str. 14.

⁷ Dragutin HIRC, *Stari Zagreb. Kaptol i Donji grad*, svezak drugi, Zagreb, 2008., str. 263, navodi Schrotta kao kanonika i ravnatelja sjemeništa u vrijeme dolaska novoga biskupa Jurja Haulika u Zagreb.

sredinom ožujka 1837. i članovi Zagrebačkoga kaptola izabrali su ga za generalnog vikara. Tu je službu obavljao do 6. siječnja 1838., kada je za zagrebačkog biskupa ustoličen Juraj Haulik. Beogradskim i smederevskim naslovnim biskupom Schrotta je početkom 1837. godine imenovao vladar na prijedlog biskupa Alagovića, a papa ga je potvrdio na Konzistoriju 19. svibnja 1837.⁸ Novi zagrebački biskup 24. 4. 1838. posvetio je Josipa Schrotta za beogradskog i smederevskog biskupa uz asistenciju križevačkoga grkokatoličkog biskupa Gabrijela Smičiklase i opata Franje Kortića. Dana 21. lipnja 1839. kralj je Schrotta, također na Alagovićev prijedlog, imenovao velikim prepoštom Zagrebačkog kaptola i vranskim priorom.⁹ Ta dva naslova bila su vezana¹⁰ pa je prepošt Zagrebačkoga katedralnog kaptola s tim naslovom dobivao i vrlo uglednu službu vranskoga priora.¹¹ Josip Schrott bio je i prisjednik varaždinskog, požeškog i torontalskog županijskog suda i prepozit Sv. Martina de Oronth u torontalskoj županiji.¹² Suvremenici su ga cijenili kao vrlo obrazovanog čovjeka, izvrsnog propovjednika i govornika. Tiskan je njegov govor koji je izrekao na misi zadušnici za pokojnoga cara Franju I. 12. svibnja 1835. u zagrebačkoj katedrali.¹³ Taj je govor ostavio iznimno snažan dojam na slušatelje, a imao je i veliki odjek izvan Zagreba. Autor u peštanskim novinama *Gemeinnützige Blätter* ocijenio ga je klasičnim djelom i usporedio s Plinijevim panegirikom u čast cara Trajana.¹⁴ Svojim najvažnijim djelom *Scientia Religionis*,¹⁵ četverosveščanim

⁸ Zoran M. JOVANOVIĆ, »O biskupima Beogradsko-smederevske dijeceze u XIX veku«, *Bosna franciscana, Časopis Franjevačke teologije*, XIX., br. 34., Sarajevo, 2011., str. 177–187, osobito 184.

⁹ Usp. Arhiv HAZU, Lj. IVANČAN, *Podatci o zagrebačkim kanonicima*, sv. 3., str. 960–962, 1134–1136; »Iz Zagreba. (Biskup Josip Schrott.)«, *Zagrebački katolički list*, god. VIII., br. 38./19. 9. 1857., str. 302–303; Veliimir DEŽELIĆ, »Schrott, Josip«, *Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925–1925.*, Zagreb, 1925., str. 236.

¹⁰ Nakon oslobođenja od Turaka (pod turskom je vlašću Vrana bila od 1538. do sredine 17. stoljeća), od druge polovine 17. stoljeća prepozit Zagrebačkog kaptola nosio je naslov vranskog priora. Josip KOLANOVIĆ, »Vrana i templari«, u: *Povijest Vrane. Političko, kulturno i privredno značenje Vrane kroz stoljeća*, Zadar, 1971., str. 207–226, ovdje se referiram na str. 225.

¹¹ Lucijan KOS, »Prior vranski i njegove funkcije u našoj pravnoj povijesti«, u: *Povijest Vrane*, nav. dj., str. 227–237. Vrana je u srednjem vijeku bila krunsko dobro i kao takva služila je za pokrivanje troškova »pokretnoga« kraljevskog dvora. Bila je ujedno i legat pape i služila je za ukonačivanje papinskih izaslanika i za pokrivanje njegovih troškova za vrijeme boravka u Hrvatskoj i Ugarskoj. U njoj su bili pohranjeni znakovi kraljevskog dostojanstva (*insignia regiae dignitatis*) kojima su papini izaslanici krunili hrvatske i ugarske kraljeve. Vranski priori postupno su dobivali sve važniju ulogu u javnom životu: od starješine samostana Vrana i upravitelja svih samostana ivanovaca (hospitalaca) do dužnosti kraljevskih namjesnika, hrvatskih hercega i banova. Vranski prior imao je i administrativno-sudske ovlasti – svojim je pečatom potvrđivao isprave o sklopljenim pravnim poslovima, a obavljao je i sudsku vlast. Bio je jedan od trojice crkvenih dostojanstvenika u Hrvatskoj i Ugarskoj koji je imao pravo i obvezu okupljanja banderija od 400 ljudi koje je na poziv vladara predvodio u rat za obranu države. Takvo su pravo imali još samo zagrebački biskup i ostrogonski nadbiskup (ovaj posljednji okupljao je dva banderija). Vranski prior kao viši prelat bio je virilni član gornjeg doma zajedničkog Ugarsko-hrvatskog sabora i Hrvatskog sabora.

¹² Arhiv HAZU, Lj. IVANČAN, *Podatci o zagrebačkim kanonicima*, sv. 3., str. 960.

¹³ Josip SCHROTT, *Oratio funebris, qua invictissimo, et gloriosissimo olim Austriae imperatori, et Hungariae regi apostolico Francisco I. inter exequis in cathedrali ecclesia Zagrabienis die XII Maji anni MDCCCXXXV solenni ritu celebratas coram statibus & ordinibus regni Croatiae parentavit Josephus Schrott, canonicus Zagrabienis, Zagrabiae* [1835.]

¹⁴ »Iz Zagreba. (Biskup Josip Schrott.)«, *Zagrebački katolički list*, god. VIII., br. 38./19. 9. 1857., str. 302–303. Riječ je o djelu *Panegyrikos* Plinija Mladeg, punim imenom Gaj Plinije Cecilije Sekund, odnosno svečanim govorom u čast cara Trajana.

¹⁵ *Scientia Religionis, quam ex systemate Jacobi Frint in latinum compendium redegit Josephus Schrott*, 4 sv., Trst – Beč, 1822.

teološkim priručnikom, prema ocjeni suvremenika pisanim krasnim latinskim jezikom, ostvario je znatan utjecaj u znanstvenim krugovima. Posredan pokazatelj koji potvrđuje tu tezu i kvalitetu djela jest činjenica da je nakon dvije godine tiskano drugo izdanje.

Zbog razmirica s biskupom Haulikom te zbog nekih dogmatskih pitanja, odnosno zbog javnog objavljivanja neslaganja sa službenim stajalištem Katoličke crkve o dogmi »Filioque«, kao jednoj od glavnih prijepornih točaka između Katoličke i Pravoslavne crkve, o čemu će biti riječi poslije, Schrott je 1853. godine morao napustiti sve svoje duhovničke funkcije i beneficije i povući se u mirovinu. Očito su pritisci za njegovo umirovljenje došli s više strana – od zagrebačkoga nadbiskupskog ordinarijata, ali i iz Beča od šefa Vrhovne policijske oblasti Johanna Kempena. On je Schrotta tužio ministru bogoštovlja i nastave Leonu Thun-Hohensteinu zbog konkubinata. Na Haulikov zahtjev J. Schrott morao se odreći naslova zagrebačkog prepošta i vranskog priora. No zagovorom bana Josipa Jelačića ipak nije ostao bez sredstava za život. Naime, car mu je dodijelio 4000 forinti konvencionalne vrijednosti godišnje od imanja vranskoga priorata,¹⁶ uzevši u obzir njegov dugogodišnji kvalitetni rad kao profesora na Akademiji i vrhovnoga školskog ravnatelja.¹⁷ Dana 14. lipnja 1853. Josip Schrott odrekao se časti velikog prepošta zagrebačkog i vranskog priora i povukao se u mirovinu. Isprva je kratko živio u Brezovici i Zagrebu, a poslije nekoliko mjeseci preselio se u Čavoš u Banatu, gdje je do smrti živio kod bivšega kaptolskog i prioratskog upravitelja Beidtelhausera, čija se obitelj brinula o njemu. U Čavošu je umro 6. rujna 1857., a tamo je i pokopan u vlastelinskoj grobnici. Obitelj Beidtelhauser Schrottu je podigla mauzolej.¹⁸

Biskup Schrott – čovjek izvan struje unutar katoličke hijerarhije

U burnim godinama 1848.–1849. revolucionarni zahtjevi protkani liberalnim idejama odrazili su se ne samo na političko i društveno nego i na religijsko-teološko polje. Na moderne liberalne i revolucionarne ideje katoličko je svećenstvo u hrvatskim zemljama, kao i u drugim europskim zemljama, reagiralo na dva načina: djelomičnim prihvaćanjem i prilagođavanjem tih ideja kršćanskim načelima ili odbijanjem i beskompromisnom konfrontacijom.

Prihvaćanje liberalnih ideja od reformskog svećenstva te njihovo prilagođavanje temeljnim kršćanskim postulatima rezultiralo je nastankom katoličkog liberalizma. Mirko Juraj Mataušić katolički liberalizam definira kao sveobuhvatnu doktrinu koja se ostvaruje na crkvenom, političkom, nacionalnom, društvenom, kulturnom i prosvjetnom području. U njoj prepoznaje sljedeće liberalne elemente: zalaganje za stvaranje i očuvanje ustavnog poretka s narodnom suverennošću, jednakošću svih članova društva pred zakonom, uvo-

¹⁶ Nakon ostavke zagrebačkog prepošta Josipa Schrotta, tadašnji zagrebački nadbiskup Haulik, uz dopuštenje kralja i pape, preostali dio prihoda vranskog priorata podijelio je na tri jednaka dijela u korist nadbiskupskog sjemeništa, zagrebačke dijeceze i vranskog priora. Naslov vranskoga priora i dalje je prelazio na zagrebačkog prepošta. L. KOS, »Prior vranski«, str. 234.

¹⁷ Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, Kabinetsskanzlei, Ministerconferenz, 2243 (1853.); Hrvatski državni arhiv, Banska vlada, kutija 17 (1853.), 6, 78; Mirjana GROSS, *Počeci moderne Hrvatske. Neoapsolutizam u civilnoj Hrvatskoj i Slavoniji 1850–1860.*, Zagreb, 1985., str. 334.

¹⁸ Arhiv HAZU, Lj. IVANČAN, *Podatci o zagrebačkim kanonicima*, sv. 3., str. 961.

đenjem općeg prava glasa i slobode tiska; prosvjetni optimizam i vjeru u napredak, odnosno uvjerenje da prosvjeđivanje naroda i napredak mogu dovesti do nacionalne slobode i veće sreće pojedinca; zatim nastojanja za zbližavanjem s drugim vjerskim zajednicama, a osobito s Pravoslavnom crkvom, rad na smanjivanju vjerskih razlika te na ostvarenju jedinstva s istočnim kršćanstvom; priznavanje autonomije profanog područja i nastojanje da se znanost i društveni problemi ne promatraju samo iz vizure kršćanskih vrijednosti te nastojanje oko pomirenja vjere i znanosti. Iskra Iveljić elementima koji definiraju katolički liberalizam/liberalni katolicizam pridodaje pozitivan odnos prema nacionalnom načelu koje se nastoji dovesti u korelaciju s interesima Crkve, zalaganje za uvođenje građanskih sloboda te načelo javnosti u radu državnih i vjerskih institucija, a pretjeranim ocjenjuje uključivanje zahtjeva za općim pravom glasa u definiciju katoličkog liberalizma od strane dr. Mataušića.¹⁹

Ideje liberalnog katolicizma u Hrvatskoj zastupali su katoličko svećenstvo i laička inteligencija, uglavnom građanskog podrijetla. U hrvatskoj javnosti sredinom 19. stoljeća prevladavalo je mišljenje da je biskup Schrott bio vođa mladoga reformskog svećenstva u opreci prema konzervativnije orijentiranoj struji, koja se protivila reformama i zagovarala *status quo*,²⁰ a koju je predvodio zagrebački biskup Juraj Haulik.²¹

Josip Schrott bio je čovjek liberalnih nazora. Takvim su ga ocjenjivali suvremenici, ali i on sam.²² Nažalost, nisam pronašla arhivske izvore koji bi detaljnije rasvijetlili koje je sastavnice idejnog strujanja poznatog kao liberalni katolicizam ili katolički liberalizam zagovarao taj crkveni prelat. No iz njegova javnog djelovanja nepobitno je da je zagovarao

¹⁹ Mirko Juraj MATAUŠIĆ, »Odnos Katoličke crkve prema novim idejnim strujanjima u hrvatskim zemljama 1848–1900.«, *Bogoslovska smotra*, LV., br.1–2., Zagreb, 1985., str. 196–215, osobito 206; Iskra IVELJIĆ, »Katolička crkva i civilno društvo u Hrvatskoj 1848. godine«, *Časopis za suvremenu povijest*, 25., br. 2–3., Zagreb, 1993., str. 19–42, ovdje se referiram na str. 21.

²⁰ I. IVELJIĆ, »Katolička crkva«, str. 35; M. GROSS, *Počeci moderne Hrvatske*, str. 334, pozivajući se na spis Imbre Ignjatijevića Tkalca »Die Lage der Dinge in Kroatien«.

²¹ Javno djelovanje biskupa Haulika bio je vrlo kompleksno i treba ga promatrati u širem kontekstu. Premda je nepobitno znatno pridonio ostvarenju zasada hrvatskoga narodnog preporoda, podržao je političke ideje hrvatskoga političkog pokreta 1848.–1849. pod vodstvom bana Josipa Jelačića te kao pokrovitelj i donator podupirao rad različitih kulturnih, gospodarskih i humanitarnih društava u Hrvatskoj, u političkom je smislu bez sumnje bio proaustrijski orijentiran. Revolucionarnih godina 1848. i 1849. situacija se dodatno zakomplicirala. Nakon što je ban Jelačić u travnju 1848. prekinuo bilo kakvu državno-pravnu povezanost Trojedne Kraljevine i Ugarske, hrvatska politika i biskup Haulik okrenuli su se prema Austriji. Haulik je na crkvenom planu prekinuo veze s ugarskim biskupima koji su podupirali mađarski nacionalizam s liberalnim predznakom, protivili su se uspostavi Zagrebačke nadbiskupije i samostalne hrvatske crkvene pokrajine i nastupali su s pozicija liberalnog katolicizma koji je pogodio održanju jozefinističkih principa i prakse u Katoličkoj crkvi. Zbog toga je zagrebački biskup odbojno reagirao na pojavu liberalnoga katolicizma u biskupiji kojoj je bio na čelu. Iskustvo suočenosti s hegemonističkim tendencijama mađarskih svjetovnih i crkvenih vlasti potaknulo ga je na podupiranje katoličke obnove i politike bečkog nadbiskupa J. O. Rauschera, koji je sudjelujući u pripremama za donošenje Oktroiranog ustava početkom 1849. uspio staviti izvan snage jozefinističke odredbe, čime je Katolička crkva dobila veću slobodu djelovanja. U tome širem kontekstu međusobno isprepletenih političkih i crkvenih odnosa treba tražiti uzroke Haulikova konzervativizma. Franjo Emanuel HOŠKO, »Haulik, Josip (Georgius)«, *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 5., Zagreb, 2002., str. 454–456, ovdje se referiram na str. 455–456.

²² Liberalnim ga naziva Imbro Ignjatijević Tkalac u izvještaju ministru unutarnjih poslova Alexanderu Bachu o stanju u Hrvatskoj naslovljenom »Die Lage der Dinge in Kroatien«. Usp. M. GROSS, *Počeci moderne Hrvatske*, str. 333–334. Liberalnim se nazvao i sam Schrott u anonimno objavljenom članku »Filioque«, *Novine dalmatinsko-hèrvatsko-slavonske (NDHS)*, XV., br. 27./3. 3. 1849.

smanjivanje međusobnih razlika s perspektivom približavanja istočne i zapadne Crkve te prihvaćanje nacionalnog načela i njegovo povezivanje s interesima Katoličke crkve. Te su sastavnice liberalnog katolicizma svesrdno zagovarali i brojni drugi katolički svećenici u Hrvatskoj na čelu s đakovačkim biskupom Josipom Jurjem Strossmayerom i kasnijim prvim predsjednikom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti Franjom Račkim.

Čini se da je u sukobljavanjima Schrotta i Haulika, osim općih svjetonazorskih načela i različitih stajališta o nekim vjerskim pitanjima, bilo i osobnih motivacija. Neki su tvrdili da je Schrott zajedno s Pavlom Štoosom i Ivanom Krizmanićem, župnikom iz Marije Bistrice, stricem Gajeve žene Paule, utjecao na Ljudevita Gaja da se ovaj okrene protiv Haulika u ožujku 1848. i da ga nagovara na odstupanje s biskupske stolice.²³ Vjerojatno je Schrott osobno pretendirao na mjesto zagrebačkog biskupa ili je na taj način htio pomoći nekom prijatelju.²⁴ Ta su nastojanja, međutim, ostala bez uspjeha.

Zacijelo glavni razlog odstupanja sa svih javnih dužnosti i prijevremenog umirovljenja Josipa Schrotta bilo je njegovo javno iznošenje suprotnog stajališta od stajališta službene Katoličke crkve o dogmi »Ex Patre Filioque«, koja se smatrala jednom od glavnih prijepornih točaka koje su razdvajale Katoličku i Pravoslavnu crkvu. Neslaganje s tom dogmom Schrott je, sudeći prema izvornoj građi, javno iznio nekoliko puta – u govoru na zasjedanju Hrvatskog sabora i u jednom novinskom članku.²⁵

Na drugoj saborskoj sjednici, održanoj 6. lipnja 1848., u sklopu rasprave o pripadnosti Srijema, Schrott je izrazio mišljenje da se više ne treba bojati razdvajanja između Hrvata i Srba na temelju vjerske pripadnosti. Mislio je da su prošla vremena kad je »nesretna particula filioque dělila brata od brata« te da je došlo vrijeme kad se ne treba »bojati među nami razdora, jer je ljubav zauzela mjesto izpraznih prepiranjah«.²⁶

U anonimno objavljenome novinskom članku detaljnije je analizirao značenje dogme »Ex Patre Filioque« i njezine posljedice. Članak je nastao u jeku rasprave o (ne)održavanju misa zadušnica za pokojnoga srpskog vojvodu Stevana Šupljikca, koji je iznenada umro posljednjih dana 1848. godine. Zanimljivo je da autor – biskup Josip Schrott – o sebi piše u 3. licu jednine, nazivajući se liberalnim biskupom Schrottom, koji je na Saboru (misli se na Hrvatski sabor iz 1848., V. Š.) dokazao da između Katoličke i Pravoslavne crkve ne postoji niti jedna bitna razlika. Autor je tu dogmu naveo kao općepoznati uzrok crkvenog raskola, napominjući da je zapadna, Katolička crkva, učila da Duh Sveti dolazi od Oca i Sina (*Filioque*), a istočna (koja je sebe nazvala Pravoslavnom) Crkva tvrdila je da Duh Sveti dolazi samo od Oca. U ironično intoniranom članku autor je pisao da se jednome kršćaninu (Šupljikcu) uskraćuje održavanje zadušnica zato jer se misli i sumnja, a ne zna se točno, da pokojnik nije vjerovao u riječ *Filioque*. Paradoksalno je, piše dalje Schrott, da bi se za pokojnoga srpskog vojvodu mogle održati zadušnice, čak i da je živio razuzdano,

²³ Josip HORVAT, *Ljudevit Gaj. Njegov život, njegovo doba*, Zagreb – Rijeka, 1975., str. 253.

²⁴ Josip NEUSTÄDTER, *Ban Jelačić i događaji u Hrvatskoj od 1848.*, 1. sv., (prir. Igor GOSTL), Zagreb, 1994., str. 323.

²⁵ J. NEUSTÄDTER, *Ban Jelačić*, sv. 1., str. 323, tvrdi da je Zagrebački kaptol Schrotta poslije prijavio Rimu i da je morao opozvati sve što je o toj dogmi govorio i pisao. Nakon toga je umirovljen.

²⁶ *Hrvatski državni sabor 1848.*, sv. I. (prir. Iskra IVELJIĆ, Josip KOLANOVIĆ, Nikša STANČIĆ, ur. Josip KOLANOVIĆ), Zagreb, 2001., str. 398–399, preuzeto iz *Novina dalmatinsko-hèrvatsko-slavonskih (NDHS)*, XIV., br. 58./8. 6. 1848.

da je narod gazio i domovinu mrzio, da je bio osuđeni razbojnik, samo da je vjerovao u *Filioque*. Osudio je takvu netoleranciju i nekršćansku mržnju u prosvijećenom 19. stoljeću. Analizirao je razloge kojima je svoje odbijanje opravdao biskup Juraj Haulik – vlastito uvjerenje i nauk Katoličke crkve. Ne želeći ulaziti u Haulikova uvjerenja, jer drži da je prošlo vrijeme kad su se ljudima nametala određena mišljenja i protiv njihove volje, ustvrdio je da bi se uvjerenja trebala temeljiti na istini i analizirao je li učenje Katoličke crkve doista onakvo kako tvrdi zagrebački biskup. Prema Schrottovu mišljenju, Katolička crkva uči i zapovijeda da se trebamo moliti za pravednike, ali još više za grešnike, žive i mrtve. Katolička crkva priznaje Pravoslavnu crkvu kao kršćansku i da među njima postoje samo male razlike. Ako se mise služe za katolike koji nisu baš sve vjerovali kako to propisuje Katolička crkva, zašto se, pita autor, zadušnice ne bi mogle služiti za vojvodu Šupljikca barem kao za »grešnika«. Citirajući riječi iz Biblije, među njima i riječi apostola, u kojima se pozivaju kršćani neka mole za sve ljude, a osobito za nevjernike, autor upozorava da pokojni vojvoda nije bio nevjernik, nego samo pripadnik Crkve koja se ponešto razlikuje od Katoličke crkve. Ustvrdio je da nitko nije tražio da se za vojvodu održe zadušnice kakve se održavaju za katolike, nego da se tražilo da se za njega održi crkvena svečanost kakvu dopušta Katolička crkva za nekatolika. Naveo je nekoliko primjera iz njemu suvremenog vremena, kad su se u crkvama različitih vjeroispovijesti održavala bogoslužja za pripadnike drugih vjeroispovijesti: primjerice za kralja Franju i palatina Josipa, koji su bili katolici, odnosno za Josipovu ženu, koja je bila pravoslavne vjere. Svoju je tvrdnju potkrijepio primjerima iz drugih zemalja. Također je naveo da su u sjedištima biskupija u Olomoucu, Pragu i Kromčřížu već održane zadušnice za vojvodu Šupljikca. Schrott je izjavio da je poslao dopise u Prag s molbom da mu objasne zašto su održali zadušnice za pokojnoga srpskog vojvodu, i ustvrdio kako je siguran da će oni dokazati kako su to učinili kao pravi katolici. Temeljem iznesenog izrazio je mišljenje da se Haulikovo uvjerenje ne zasniva na vjeri, nego na nedostatku kršćanske ljubavi, koju i Katolička crkva priznaje kao glavnu zapovijed koje se vjernici trebaju pridržavati. Svoju je tvrdnju potkrijepio citatima iz Biblije u kojima se ljubav prema Bogu i bližnjima stavlja na prvo mjesto. Razloge koje je biskup Haulik naveo u dopisu Banskome vijeću (ustvrdio je da kanoni Katoličke crkve zabranjuju održavanje zadušnica za nekatolike) Schrott je ocijenio neutemeljenima, jednako kao i strah od povlašivanja, koji, prema njegovu mišljenju, raspiruju upravo oni koji bi narod trebali podučiti istini, pa ih zato i nazivaju jezuitima. Na kraju članka uvjeravao je »srbsku braću« da uskraćivanje zadušnica za pokojnog vojvodu i sami katolici smatraju samovoljom, obskurantizmom i jezuitizmom pojedinaca.²⁷

Iz sintagme »srbska braća« nazire se stvarni uzrok raspru oko (ne)održavanja zadušnica za pokojnoga srpskog vojvodu. Naime, većina pripadnika hrvatskoga političkog pokreta 1848.–1849. zagovarala je slogu i suradnju Hrvata i Srba u borbi protiv zajedničkog neprijatelja, Mađara, a tome su smjerala i nastojanja Upravljavajućeg odbora Zagrebačke županije, koji je pokrenuo pitanje održavanja zadušnica, i brojnih pojedinaca i institucija koji su podržali tu inicijativu. Razlozi nastanka te na trenutke mučne raspre bili su, dakle, ponajprije političke, a ne vjerske prirode. Na kraju je pronađeno kompromisno

²⁷ »Filioque«, *NDHS*, XV., br. 27./3. 3. 1849.

rješenje – pozvan je pakrački episkop da u zagrebačkoj pravoslavnoj crkvi održi svečanu misu za pokojnika. Nazočio joj je velik broj pripadnika najviših tijela državne uprave i Zagrebačke županije, vojni časnici, mnogo običnih ljudi i nekoliko katoličkih svećenika.²⁸ Među njima nije bio nitko od zagrebačkih kanonika, ni biskup. Veliki prepošt Zagrebačkog kaptola Josip Schrott očito se ipak nije usudio otvoreno javno suprotstaviti prevladavajućoj struji unutar katoličke hijerarhije u Hrvatskoj, predvođenom zagrebačkim biskupom Haulikom.

Možda je Schrott i u drugim prilikama govorio o dogmi *Filioque* kao prepriči za nadvladavanje posljedica crkvenog raskola. U prilog tome ide ocjena Schrottova suvremenika baruna Josipa Neustädtera, koji je biskupa uvrstio u krug onih koji su sanjali o sjedinjenju Rimske i Grčke crkve, »gledajući u istočnoj crkvi, (...) zajedničku crkvu svih Slavena«. J. Schrott je izjavljivao da je dogma *Ex Patre Filioque*, koju je Rimska crkva propovijedala, utemeljena samo na djelomičnim odlukama nekih crkvenih sabora, koji nisu imali pravo mijenjati odluke općih crkvenih sabora, da bi se ona mogla napustiti, jer ionako nije važna za Katoličku crkvu, a time bi se olakšalo ujedinjenje Katoličke i Pravoslavne crkve.²⁹

Iz iznesenog se vidi da je antagonizam, utemeljen na razlikama u tumačenju nekih vjerskih pitanja, između Haulika i Schrotta jačao i da je bilo pitanje trenutka kada će jedna ili druga strana konačno morati položiti račune. Budući da je Haulik zastupao službena stajališta Katoličke crkve, a Schrott je u nekim slučajevima od njih odstupao, moglo se očekivati da će se ovaj posljednji morati povući, što se i dogodilo nekoliko godina poslije.³⁰

Na zahtjev zagrebačkoga nadbiskupskog ordinarijata i na intervenciju nadbiskupa Haulika, biskup Schrott se 1853. morao povući sa svih svojih duhovničkih funkcija: odrekao se službe zagrebačkog kanonika i vranskog priora. Dao je ostavku i na mjesto vrhovnog ravnatelja škola u Hrvatskoj. Napadi na njega došli su i s druge strane, i to zbog, čini se, ne baš posve besprijekorna privatnog života. Naime, šef Vrhovne policijske oblasti Johann Kempen tužio je Schrotta ministru bogoštovlja i nastave Leonu Thun-Hohensteinu zbog konkubinata. No zagovorom bana Josipa Jelačića, prepošt Zagrebačkoga kaptola, koji je pao u nemilost, ipak nije ostao potpuno bez sredstava za život. Car mu je dodijelio 4000 forinti konvencionalne vrijednosti godišnje od imanja vranskoga priora kao naknadu za dugogodišnju kvalitetno obavljenju službu profesora na zagrebačkoj Akademiji i vrhovnog školskog ravnatelja.³¹

²⁸ »Iz Děláh sědnice upravlj. odbora županie zagr. dana 1. ožujka 1849. u Zagrebu dëržane«, *NDHS*, XV., br. 29./8. 3. 1849.; članak bez naslova, *NDHS*, br. 37./27. 3. 1849.; »Objavljenje«, *NDHS*, 37./27. 3. 1849.; »Iz Zagreba«, *NDHS*, br. 40./3. 4. 1849. O pisanju drugih zagrebačkih listova o pitanju održavanja zadužnica za pokojnoga srpskog vojvodu usp. Vlasta ŠVOGER, *Zagrebačko liberalno novinstvo 1848.–1852. i stvaranje moderne Hrvatske*, Zagreb, 2007., str. 435–439.

²⁹ J. NEUSTÄDTER, *Ban Jelačić*, sv. 1., str. 323.

³⁰ J. NEUSTÄDTER, *Ban Jelačić*, sv. 1., str. 323, tvrdi da je Zagrebački kaptol Schrotta poslije prijavio Rimu i da je morao opozvati sve što je o spomenutoj dogmi govorio i pisao. Nakon toga je umirovljen.

³¹ Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, Kabinetsskanzlei, Ministerkonferenz, 2243 (1853.); HDA, Banska vlada, kut. 17 (1853.), 6., 78.; M. GROSS, *Počeci moderne Hrvatske*, str. 334.

Političko djelovanje Josipa Schrotta

Tijekom prve polovine 19. stoljeća većina pripadnika visokog svećenstva u hrvatskim zemljama bila je politički pasivna. Većina onih koji su se politički aktivirali pristajala je uz Narodnu stranku, protivnicu mađarske liberalne oporbe, jer je ova bila zaštitnica protestantizma. Od višeg svećenstva u Hrvatskoj, koje je bilo politički aktivno, prema navodima njegovih suvremenika, jedino je biskup Schrott bio simpatizer mađarona (»magjarski prijatelj«),³² ali prema sačuvanim izvorima formalno nije bio član Horvatsko-vugerske stranke. U međustranačkim borbama u Hrvatskoj odigrao je, međutim, važnu ulogu, prvi put kao autor povjerljivog izvještaja grofu Josefu Sedlnitzkome o stanju u Hrvatskoj iz prve polovine 1841., a drugi put kao voditelj povjerenstva koje je pripremila restauraciju Zagrebačke županije 1845., koja je završila krvavim sukobom sa smrtnim posljedicama.

U veljači 1841. komorski odvjetnik Eduard Zerpak uputio je Ugarskoj dvorskoj komori dopis u kojem Ljudevita Gaja, jednoga od glavnih vođa ilirskog pokreta, optužuje za veleizdaju, odnosno održavanje tajnih kontakata s Rusijom. Bio je to dio usklađene akcije mađarona kako bi nametnuli veleizdajnički krimen ilirskom pokretu. Prijava je prosljeđena ministru policije Josefu Sedlnitzkom. Nastojeći povjerljivim putem istražiti prilike u Hrvatskoj, obratio se biskupu Josipu Schrottu. On je otprilike bio konfident grofa Sedlnitzkoga, kojega je već 1840. upozorio na Gajev utjecaj na mlade, odnosno da među njima širi ideju o neovisnome ilirskom narodu.³³ Ministar policije obratio se spomenutom biskupu jer je, prema njegovu mišljenju, »nepokolebivo odan vladalačkoj kući, i po strani od svih stranaka«. Schrott je u izvještaju optužio Gaja i ilirce da njihovi ciljevi nisu ponajprije kulturne, nego političke naravi, odnosno da im glavni cilj nije promicanje ilirske književnosti, nego ujedinjenje slavenskih naroda u Veliku Iliriju, koja bi trebala obuhvatiti Hrvatsku, Slavoniju, Dalmaciju, Bosnu, Crnu Goru, Srbiju, Bugarsku i slovenske zemlje. Radi ostvarenja toga cilja Gaj je razvio vrlo opsežnu promidžbenu i agitacijsku aktivnost, osobito među mladima, ali i među svećenstvom. Uspostavio je odlične odnose s pravoslavnim svećenstvom u Vojnoj krajini i u drugim dijelovima Hrvatske. Osvrnuo se i na učestala Gajeva putovanja, koja se zacijelo financiraju stranim novcem. Ne može pouzdano utvrditi je li riječ o izvorima financiranja iz Rusije, ali je upozorio na opasnost da bi se pripadnici Katoličke i Pravoslavne crkve na slavenskom jugu, povezani nacionalnim zanosom, mogli ujediniti sa svojom sjevernom braćom – Rusima. Stoga je upozorio na potrebu vrlo pozornog nadziranja Gaja i drugih vođa ilirskog pokreta zbog njihova utjecaja na mase.³⁴ Premda početkom 1842. Dvorska konferencija nije donijela nikakav konkretan zaključak o ilirizmu, Schrottov je tajni izvještaj, uz neke druge impulse, potaknuo promjenu percepcije ilirskog pokreta u Beču.

Gotovo iste ideje o odnosu prema ilirizmu u svome prvom izvještaju iz Zagreba od 19. listopada 1842., drugi dan nakon svečanog ustoličenja, iznio je ban Franjo Haller. Vjero-

³² [Ivan Kukuljević Sakcinski], »29. srpanj 1845. Historička crtica«, *Vojni Sisak*, 1870., str. 32 (pretiskano iz *Zatočnika*). Josip HORVAT, *Ljudevit Gaj. Njegov život, njegovo doba*, Zagreb – Rijeka, 1975., str. 177, 214.

³³ Arnold SUPPAN, »Mjere cenzure protiv ilirskih listova Ljudevita Gaja«, *Radovi* – Institut za hrvatsku povijest, Sveučilište u Zagrebu, br. 3., Zagreb, 1973., str. 213–239, ovdje se referiram na str. 230.

³⁴ J. HORVAT, *Ljudevit Gaj*, str. 178–179.

jatno ih je banu tijekom instalacijskih proslava, u kojima je i sam sudjelovao, iznio biskup Schrott, a novi ih je ban prihvatio i predstavio kao vlastite.³⁵

Čini se da je zagrebački kanonik uživao banovo povjerenje, jer je upravo on posredovao i prenio banovu poruku Gaju s molbom za pomoć u smirivanju naroda nakon krvavog sukoba na Markovu trgu 29. srpnja 1845.³⁶

O biskupovu ugledu u hrvatskome društvu svjedoče neke počasne uloge, npr. predvodio je poslanstvo Hrvatskog sabora koje je prigodom svečanog Jelačićeva ustoličenja među sabsorske zastupnike dovelo patrijarha Josifa Rajačića, koji je ustoličio novoga bana.³⁷ Deset godina prije predvodio je poslanstvo koje je pratilo Nikolu Zdenčaja na svečanu instalaciju za velikog župana Zagrebačke županije.³⁸ Osim počasnih službi u civilnom životu i duhovničkih funkcija, Schrott je obnašao i neke javne službe u civilnom životu: bio je profesor na Akademiji, vrhovni ravnatelj školstva u Hrvatskoj, a od početka 1850. bio je i član Upravljujućeg odbora Zagrebačke županije. Na to ga je mjesto imenovao ban Jelačić 2. veljače 1850.³⁹ Zacijelo, Schrottova javna funkcija s najdalekosežnijim posljedicama bilo je vođenje izbornog povjerenstva koje je sastavilo listu kandidata za izbore u zagrebačkoj Županijskoj skupštini. Povjerenstvo je na spomenutu listu stavilo nerazmjerno velik broj mađaronskih plemića u odnosu na pristaše narodnjaka. Jednako tako, povjerenstvo je provelo reviziju plemića koji imaju pravo glasovanja na izborima za županijsko činovništvo i vrlo je rigorozno brisalo narodnjake s popisa glasača u slučaju bilo kakvih nedoumica. To je, dakako, izazvalo veliko nezadovoljstvo narodnjaka. Izbori su održani krajem srpnja i početkom kolovoza 1845., a iznimno napeta situacija kulminirala je nemirima i oružanim sukobom 29. srpnja u središtu Zagreba, kada je petnaestak ljudi poginulo ili poslije podleglo ranama.⁴⁰

Schrott je, čini se, bio pragmatična osoba. Premda simpatizer mađarona, održavao je kontakte i s članovima i pristašama Narodne stranke, a potpisao je i preporuku da se Gaju dodijeli plemićki naslov, zajedno s mnogim drugim uglednicima. Nakon izbijanja revolucije u Monarhiji, biskup je promijenio politički tabor. Prvi važan korak u tom smjeru bilo je davanje nepoznate svote novca Gaju, koji je prikupljao financijska sredstva za put svečane deputacije koja je kralju u Beč trebala odnijeti Zahtijevanja naroda.⁴¹

Promjena političkih shvaćanja, ili barem političkog tabora, u to vrijeme nije bila neobična pojava i suvremenici je nisu osuđivali. Schrott nije bio jedini primjer bivših mađarona koji su se tijekom 1848. približili narodnjacima, pa čak i dobili mjesta u državnoj službi. Tomu u prilog govori činjenica da je Schrott ostao vrhovni ravnatelj škola u Hrvatskoj i nakon što je ravnateljstvo ukinuto, a također i njegovo imenovanje članom Upravljujućeg

³⁵ *Isto*, str. 196–197.

³⁶ *Isto*, str. 224.

³⁷ *Hrvatski državni sabor 1848.*, sv. I., str. 364, 535–536.

³⁸ Dragutin HIRC, *Stari Zagreb. Gradec i Grič*, svezak prvi, Zagreb, 2008., str. 107.

³⁹ Jelačićev nalog Banskome vijeću, datiran u Beču, 2. 2. 1850., kojim donosi privremene odredbe o novoj upravi u Zagrebačkoj županiji. HDA, Bansko vijeće, kut. IX., UO (Unutarnji odsjek), (1850.), 1511–231; HDA, Banska pisma, CLIX., (1850.), 119.

⁴⁰ Jaroslav ŠIDAK – Vinko FORETIĆ – Julije GRABOVAC – Igor KARAMAN – Petar STRČIĆ – Mirko VALENTIĆ, *Hrvatski narodni preporod – Ilirski pokret*, Zagreb, 1990., str. 154; J. NEUSTÄDTER, *Ban Jelačić*, sv. I., str. 194; Josip HORVAT, *Politička povijest Hrvatske*, prvi dio, Zagreb, 1990., str. 87.

⁴¹ J. HORVAT, *Ljudevit Gaj*, str. 244, 254.

odbora Zagrebačke županije početkom 1849. Mađaronska prošlost zasmatala mu je, međutim, u jednoj važnoj situaciji. U proljeće 1848. postavilo se pitanje: Pred kim će novi ban položiti svečanu prisegu? Zagrebački biskup Haulik bio je odsutan iz Zagreba, a prvi po hijerarhiji iza njega bio je prepošt Zagrebačkog kaptola. No Schrott nije mogao doći u obzir iz političkih razloga, jer je bila poznata činjenica da je donedavno simpatizirao Horvatsko-vugersku stranku.⁴² Stoga je prihvaćen Gajev prijedlog da svečanu banovu instalaciju obavi patrijarh Rajačić. S druge strane, unatoč javnosti poznatome političkom djelovanju u interesu mađarona, tijekom revolucionarnih previranja 1848.–1849. Schrott je bio jedan od vođa mladoga liberalnog i reformski usmjerenog svećenstva, koje je tražilo sveobuhvatne reforme u Katoličkoj crkvi u Hrvatskoj i suprotstavljalo se konzervativnoj struji svećenstva, predvođenoj Haulikom, o čemu je već bilo riječi. To svjedoči o tome da je u tadašnjoj Hrvatskoj postojala i određena doza tolerancije prema bivšim političkim protivnicima te da politička pripadnost nije bila glavni kriterij koji je određivao ugled pojedinca u hrvatskom društvu.

Na Saboru 1848. Josip Schrott nije se posebno isticao, ali je važan njegov govor održan na 2. saborskoj sjednici 6. lipnja 1848. tijekom rasprave o odnosima Hrvata i Srba te o pitanju pripadnosti Srijema. Založio se za izbjegavanje razdora i nesloge između dva naroda te izrazio uvjerenje da povod razdoru neće biti ni teritorijalna pripadnost Srijema. Naime, prema njegovu mišljenju, pripadnost Srijema nije upitna. Izrazio je uvjerenje da Srijem kao dio Slavonije pripada pod vlast hrvatskog bana. Također je očitovao uvjerenje da niti vjerske razlike neće dovesti do nesloge, jer su prošla vremena kad je »nesretna particula *filioque* dělila brata od brata« i nastupilo je vrijeme kad se više ne treba »bojati među nami razdora, jer je ljubav zauzela mjesto izpraznih prepiranja«. ⁴³

Njegovo mišljenje dijelila je većina saborskih zastupnika i ono zorno ocrtava političku pozadinu. Naime, ljeti 1848. godine, kad je Schrott izrekao spomenuti govor u Saboru, hrvatska je politika, i službena i neslužbena, u obliku aktivnosti javnih medija i istaknutih pojedinaca, svoje djelovanje uvelike prilagođavala zajedničkim interesima hrvatskog i srpskog naroda i inzistirala na slozi i suradnji u borbi protiv zajedničkog neprijatelja – Mađara. Tome cilju hrvatska je politika podredila i neke vlastite interese, primjerice, jasno definiranje istočne hrvatske granice, odnosno utvrđivanje teritorijalne pripadnosti Srijema Trojednoj Kraljevini. Umjesto toga, ban Jelačić i Bansko vijeće, u ratnim okolnostima stvarna hrvatska vlada, u revolucionarnim godinama 1848. i 1849. tolerirali su svojevrсно hrvatsko-srpsko dvovlašće u Srijemu i u svakoj su prilici pred utjecajnim pojedincima i državnim organima Habsburške Monarhije dosljedno podupirali zahtjeve i interese srpskog pokreta u južnoj Ugarskoj, odnosno Srpskoj Vojvodini.

⁴² *Isto*, str. 271.

⁴³ *Hrvatski državni sabor 1848.*, sv. I., str. 398–399.

Summary

BISHOP JOSIP SCHROTT – MAN WHO WAS NOT FOLLOWING MAINSTREAM

On the basis of the archival sources and relevant literature author reveals public activities of Josip Schrott (1791-1857), canon of Zagreb, provost of Zagreb chapter, prior of Vrana and titular bishop of Belgrade and Smederevo in the political and ecclesiastical life. Beside these duties, Schrott held high offices in secular department: he started his professional career as a professor at the Zagreb Royal Academy of Sciences, and from 1844 until 1853 he served as main principal of schools in Croatia. His political engagement firstly was connected with Horvatsko-vugerska stranka [Croatian-Hungarian Party] but after the Revolution of 1848 he joined circle around Narodna stranka [Popular party]. He was a virile member of the Croatian Parliament and as such he participated in the Parliament sessions in 1848. During these sessions he cordially supported idea of territorial integrity of the Tripartite Kingdom together with overcome of religious differences, which were pre-conditions for the cooperation with Serbs. During the revolutionary years of 1848-1849 he led a young reformist group of the Croatian clergy that supported reforms in the spirit of the liberal Catholicism and opposed official position of the Catholic Church regarding dogma "Ex patre filioque". That was the main reason for his withdrawal from all the ecclesiastical and secular services in 1853, which was followed with his retirement.

KEY WORDS: *Josip Schrott, bishop, prior of Vrana, canon of Zagreb, the main principle of schools, Croatia, 19th century.*